

BOEKBESPREKINGEN

NOTULEN van de Algemene kerkelijke vergaderingen van de Gereformeerde Kerk onder het kruis (1844-1869) met inleiding, bijlagen en registers, Den Hertog's Uitgeverij B.V. Utrecht, 662 blz., geb. f 49,50.

Wij danken deze, keurig uitgegeven, fotografische reprint aan de activiteit van de heer C. de Kruyter, archivaris van de Gereformeerde Kerken. Reeds in 1981 werd door hem een uitgave van de Notulen verzorgd, ter gelegenheid van het overbrengen der archieven van de Gereformeerde Kerken uit Rotterdam naar Leusden. Nu zijn daaraan Bijlagen toegevoegd: een weergave van de gebeurtenissen op de Algemene Vergadering in 1858 door een toen veroordeelde minderheidsgroep; een overzicht van de Classicale indelingen; biografische en bibliografische gegevens; registers van persoons- en plaatsnamen. Er bestaan plannen om alle in Leusden ondergebrachte archivalia te plaatsen in de Rijksarchiefdienst te Utrecht, van waaruit het onderzoek kan worden gecoördineerd. De Rijksarchivaris in de provincie Utrecht, C. Dekker, kent de materie van binnenuit. Hij liet dit blijken bij zijn inaugurele oratie als buitengewoon hoogleraar in de archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam (1981), hij bevestigde dat met een imponerend betoog bij de presentatie van het voorliggende boek op 8 maart 1982.

Niet ieder zal meteen weten over welke groepering het gaat. Het betreft een groep die niet meeding met de aanvraag om overheidserkenning door de Afscheidenen. De groep beschouwde deze erkenning als 'eene verloochening van, en inbreuk maken op het Koninklijk ambt van den Heere CHRISTUS; terwijl naar onze Geref. leer, de Overheid wel toezigt, maar geenszins eene magt heeft over de Kerk . . .' (zie blz. 158). Haar 'Algemeene kerkelijke vergadering', waar elke gemeente vertegenwoordigd moest zijn, kwam meestal eenmaal per jaar bijeen. In 1863 werd de toevoeging 'onder het kruis' uit de naam weggelaten, in 1869 verenigde men zich met de Afscheidenen tot de 'Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland', die in 1892 grotendeels opgingen in de 'Gereformeerde Kerken in Nederland'. Via nazaten van voorvaders is vanuit de 'Gereformeerde Kerk onder het kruis' invloed uitgegaan op de bevindelijkheid en de leerstelling tot in de twintigste eeuw.

Wie een lezenswaardig boek over haar type predikers lezen wil worde geattendeerd op F. L. Bos, *Kruisdominees* (1953), in welk boek alleen het voortdurend gebruik van het praesens stoort. Deze auteur werkte aan de bronnenpublicatie mee door het schrijven van een Inleiding over aan de oprichting voorafgegane vergaderingen en het verstrekken van gegevens over de voorgangers. Naast hem verdienen drie andere medewerkers vermelding: H. Bouma, A. P. Crom en H. Natzijl.

Het is belangrijk dat zulke bronnen nu onder ons bereik komen zonder apologetisch of polemisch commentaar. De gebruiker is zelf mondig. Hoe ik over deze vorm van christendom denk - met haar censuur n.a.v. openhartig beschreven beschuldigingen; felle veroordelingen van anderen en van elkaar; het ontbreken van elke sociale en wetenschappelijke aandacht; het voorhanden blijken van een toepasselijk psalmvers uit de berijming - 1773 voor iedere gelegenheid - is duidelijk. Het is petite histoire, tevens verouderd, alleen bij hoge uitzondering zal een enkele twintigste eeuwse vrome zich nog in deze spiritualiteit thuis voelen. Maar het loont, ervan kennis te nemen, al was het